

ارزیابی برنامه درسی اجرا شده درس کارگاه کارآفرینی و تولید مقطع دوم متوسطه شهر اصفهان از دیدگاه معلمان

لیلا جاوید پرور ۱، مژگان محمدی نایینی* ۲، علی رضا فقیهی ۳

چکیده

مقدمه: با توجه به اهمیت ارزیابی دروس، هدف این پژوهش ارزیابی برنامه درسی اجرا شده درس کارگاه کارآفرینی و تولید مقطع دوم متوسطه شهر اصفهان از دیدگاه معلمان در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ بوده است.

روش پژوهش: پژوهش حاضر از نوع تحقیق پیمایشی می باشد که به بررسی عناصر شش گانه شامل: (آماده سازی و توجیه معلمان، امکانات و تجهیزات مورد حمایت، پیگیری هدف های پیش بینی شده، محتوای پیش بینی شده، روش های یاددهی-یادگیری پیش بینی شده و شیوه ارزشیابی پیش بینی شده از آموخته های دانش آموزان می پردازد. به منظور اجرای پژوهش که مبتنی بر نگرش سنجی دبیران در مورد برنامه درسی اجرا شده بود. یک مقیاس محقق ساخته طراحی و استفاده گردید. روایی و پایایی با روش روایی صوری، آلفای کرونباخ مورد تایید قرار گرفت. به منظور گردآوری داده ها با روش نمونه گیری تصادفی ساده نمونه ایی به حجم ۱۷۵ نفر دبیر از جامعه ۳۲۲ نفری صورت گرفت. داده های گردآوری شده از پاسخگویان با روش آماری t تک نمونه ایی با مرجع ۵ درجه ایی، مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفت.

یافته ها: نتایج نشان داد که با اطمینان ۹۹ درصد می توان گفت که برنامه درسی اجرا شده درس کارآفرینی و تولید در شش مولفه فوق نسبت به برنامه درسی اجرا شده درس کارگاه کارآفرینی و تولید در متوسطه دوم از دیدگاه معلمان در وضعیتی پایین تر از متوسط قرار دارد.

نتیجه گیری: با توجه به یافته هت برنامه درسی اجرا شده درس کارآفرینی و تولید در شش مولفه فوق در متوسطه دوم از دیدگاه معلمان در وضعیتی پایین تر از متوسط قرار دارد.

کلید واژه: ارزیابی، اصفهان، برنامه درسی اجرا شده، درس کارآفرینی، متوسطه دوم، معلمان

تاریخ پذیرش نهایی: ۱۴۰۰/۹/۱۶

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۸/۲

استناد: جاویدپرور ل، محمدی نایینی م، فقیهی ع ر. ارزیابی برنامه درسی اجرا شده درس کارگاه کارآفرینی و تولید مقطع دوم متوسطه شهر اصفهان از دیدگاه معلمان، خانواده و بهداشت، ۱۴۰۰، ۱۱(الف):

۱. دانشجوی دکتری برنامه ریزی درسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اراک، گروه علوم تربیتی، گرایش برنامه ریزی درسی، اراک، ایران. ciliniquehappy@yahoo.com

۲. استاد یار گروه علوم تربیتی، گرایش برنامه ریزی درسی، اراک، گروه علوم تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی اراک، ایران. (نویسنده مسؤل). Mojgan mohammadi naeeni@yahoo.com

۳. استاد یار گروه علوم تربیتی، گرایش برنامه ریزی درسی، اراک، گروه علوم تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی اراک، ایران. Faghihialireza@yahoo.com

© حقوق برای مؤلف (آن) محفوظ است. این مقاله با دسترسی آزاد در خانواده و بهداشت تحت مجوز کرییتو کامنز (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>) منتشر شده که طبق مفاد آن هرگونه استفاده غیر تجاری تنها در صورتی مجاز است که به اثر اصلی به نحو مقتضی استناد و ارجاع داده شده باشد.

مقدمه:

مفهوم و تعریف کارآفرینی با توجه به ماهیت و ساختار نظام های آموزشی مورد توجه قرار می گیرد. با این نگرش می توان کارآفرینی در آموزش و پرورش را چنین تعریف کرد: «کار آفرینی در آموزش و پرورش فرایند منظم و مستمری است که از یک سو به شناسایی و بهره برداری مؤثر از کلیه منابع درونی و بیرونی نظام آموزشی منجر می شود و از سوی دیگر موجب ایجاد فرصت های جدید یاددهی و یادگیری می گردد». این فرایند با تکیه بر دو محور آموزش فراگیر کارآفرین و فراهم آوردن زمینه های بروز و ظهور آن محقق می شود. از آنجا که صفات کارآفرینی اکتسابی بوده نه ارثی و ژنتیکی، باید آموزش و پرورش با برنامه ریزی و سازماندهی، زمینه های رشد خصوصیات روحی دانش آموزان را در جهت ایجاد و روحیه ی کارآفرینی فراهم کند و این ویژگی ها را در آنان پیروانند (۱).

برنامه های درسی از مهمترین ابزارهای تحقق بخشیدن به اهداف و رسالت های کلی آموزش و پرورش محسوب می شود. برنامه درسی شامل فرصت های یادگیری و کلیه تجاربی است که با نظارت و مسئولیت نظام آموزشی (یا مدرسه) و به منظور ایجاد تغییر مطلوب در دانش ها، مهارت ها و نگرش های فراگیران طراحی و اجرا می شود و عملکرد و بازده آن مورد ارزشیابی قرار می گیرد (۲). در فرایند طراحی، تولید و اجرای برنامه های درسی معمولاً از سه نوع برنامه درسی قصد شده، اجرا شده و تحقق یافته، سخن به میان می آید. برنامه درسی قصد شده که گاهی اوقات به آن، برنامه درسی «نوشتاری» یا «رسمی» هم گفته می شود (۳) به آرمان ها، هدف ها، محتوا و روش های یاددهی- یادگیری و شیوه ارزشیابی پیشرفت یادگیری در یک برنامه درسی اشاره می کند. برنامه درسی قصد شده توسط کارشناسان و برنامه ریزان تهیه و تولید شده و در سطح ملی یا نظام آموزشی به مدارس تجویز می شود. این برنامه در یک نظام آموزشی معمولاً از طریق تحلیل کتاب های درسی، راهنمای برنامه، امتحانات، دستورالعمل ها و بخشنامه های رسمی، مورد بررسی و مطالعه قرار می گیرد (۴). برنامه درسی اجرا شده، شامل مجموعه اقدامات و فعالیت های یاددهی- یادگیری است که بر اساس برنامه درسی مورد نظر و آنچه که معلمان از آن برداشت کرده اند در محیط واقعی مدرسه و کلاس های درس به اجرا در می آید. این برنامه در سطح کلاس درس است و در واقع تفسیر و برداشتی از برنامه درسی قصد شده توسط معلمان است که با توجه به تجربه و اعتقاد آنها در کلاس درس به اجرا در می آید (۵). مراد از برنامه درسی تحقق یافته در واقع یادگیری هایی است که از طریق به اجرا در آمدن برنامه درسی در مجموعه دانش ها، مهارت ها و نگرش های دانش آموزان به وجود می آید. انتظار می رود که در این مرحله دانش آموزان بتوانند به بخش قابل توجهی از هدف های برنامه درسی قصد شده نایل گردند به طور کلی این برنامه در سطح دانش آموزان است و به نتایج حاصل از رویدادهای که در کلاس درس اتفاق می افتد اشاره دارد (۶).

فرایند برنامه ریزی درسی شامل سه مرحله طراحی و تولید، اجرا و ارزشیابی است. دست اندرکاران برنامه ریزی درسی بر این باورند که معمولاً بین آنچه که برنامه ریزان درسی به عنوان برنامه درسی قصد شده طراحی و تولید می کنند و آنچه که در عمل از جانب معلمان و دانش آموزان در کلاس درس اجرا می شود و آنچه که فراگیران در اثر اجرای برنامه کسب می کنند و جز آموخته های آنان قرار می گیرد، فاصله قابل توجهی وجود دارد (۷).

به منظور آگاهی از تأثیرگذاری برنامه های درسی بر رشد دانش آموزان، یکی از مهمترین شیوه ها، ارزیابی سطح اجرا شده برنامه درسی است. این ارزشیابی با اقدامات و فعالیت های یاددهی- یادگیری از سوی معلمان و مجریان برنامه (برنامه درسی اجرا شده) زمینه را برای آگاهی از تغییرات مطلوب یا مورد نظر در رفتار دانش آموزان (برنامه درسی کسب شده)، پشتوانه تجربی برای بخش

های نظری و اصلاح و تغییر برنامه های درسی فراهم می آورد. با توجه به مطالب فوق می توان چنین نتیجه گیری نمود: در چند سال اخیر، برای آموزش کار آفرینی در مدارس مقطع متوسطه و هنرستان های فنی و حرفه ای کتاب کار آفرینی، تدوین و آموزش داده شد. در شهریور ماه ۱۳۹۵ آموزش کار آفرینی با عنوان «کارگاه کار آفرینی و تولید» به شاخه نظری که بزرگترین جزء ساختار آموزش متوسطه دوم است و چهار رشته ریاضی-فیزیک، ادبیات و علوم انسانی، علوم تجربی و علوم و معارف اسلامی را در بر می گیرد، وارد شد. در این درس دانش آموزان با مباحثی هم چون کارهای تیمی، تصمیم گیری مثبت، موفق شدن در کار گروهی، نو آوری ها، توسعه خلاقیت فردی و تیمی، تعیین نوع کسب و کار، مشتری شناسی، شریک یابی، برآورد هزینه، ارتباط با مشتریان و در آمد زایی، تهیه برنامه مالی و زمان بندی، برنامه های بازاریابی و... آشنا می شوند. در یک برنامه درسی مطلوب باید بین این سه نوع برنامه تا حدود زیادی هماهنگی و انطباق وجود داشته باشد. از این رو، برنامه ها و سرفصل درس کارگاه کار آفرینی و تولید که سال ۱۳۹۵ در شورای برنامه ریزی کتب درسی طراحی، تدوین و تصویب شده و هدف عمده آن نیز آشنایی دانش آموزان با مباحثی هم چون کارهای تیمی، تصمیم گیری مثبت، موفق شدن در کار گروهی، نو آوری ها، توسعه خلاقیت فردی و تیمی، تعیین نوع کسب و کار، مشتری شناسی، شریک یابی، برآورد هزینه، ارتباط با مشتریان و در آمد زایی، تهیه برنامه مالی و زمان بندی، برنامه های بازاریابی است. با این همه، تا به حال ارزشیابی دقیقی برای تعیین برنامه درسی اجرا شده در برنامه درسی آن صورت نگرفته است. لذا در این پژوهش بر آنیم تا به ارزیابی برنامه درسی اجرا شده در کار آفرینی و تولید مقطع دوم دبیرستان شهر اصفهان از دیدگاه معلمان بپردازیم.

ارزشیابی از برنامه های درسی، جزئی جدا ناشدنی از فرایند طراحی، تولید و اجرای یک برنامه درسی محسوب می شود. وظیفه اصلی گروه برنامه ریزی ارزشیابی آن است که پس از تولید و اجرای یک برنامه درسی، تعیین کند که برنامه مورد نظر تا چه اندازه کارایی داشته و به هدف های مورد نظر رسیده است. (۸) در مورد ارزشیابی برنامه ها می گوید: گروهی از نویسندگان و احتمالاً در رأس آنان کرانباخ (۱۹۶۳)، بهبود هدف های آموزشی و درسی را هدف اصلی ارزشیابی می دانند. برنامه های آموزشی و درسی، تهیه می شوند، سپس آزموده می شوند و آنگاه اصلاح می شوند. در تمامی این موارد، ارزشیابی اطلاعاتی را فراهم می کند که به بهبود تلاش های آموزشی منجر می شود. اطلاعات ارزشیابی برای برنامه ریزان درسی و مدیران، بازخور فراهم می آورد تا بتوانند به کمک آن برای بهبود برنامه ها، تصمیمات هوشمندانه اتخاذ کنند. انتظار می رود که این بازخور و همچنین نقش کنترل کیفی- که برای ارزشیابی متصور است- چنانچه به دقت برنامه ریزی و اجرا شود، بتواند هرگونه تلاش در زمینه برنامه ریزی درسی را با موفقیت همراه کند (۸).

آرتور وبر (۱۹۸۵) ارزشیابی را در معنی عام تعیین ارزش و یا اهمیت یک چیز می داند و به صورت خاص تر ارزشیابی را تعیین میزان موفقیت اولیه آنها می داند. در فرهنگ دهخدا ارزیابی عمل یافتن ارزش هر چیز و ارزیاب کسی که ارزش هر چیزی را معین می کند. شاید بتوان ادعا کرد که به تعداد صاحب نظرانی که در این حوزه دارای نام و شهرت هستند، برای ارزشیابی نیز تعریف وجود دارد. این تعاریف در بسیاری از موارد به هم شبیه هستند و در مواردی نیز با هم تفاوت دارند. اولین تعریف رسمی از ارزشیابی به نام رالف تایلر

۱ . Cronbach

۲ . Arthur weber

ثبت شده است. وی ارزشیابی را وسیله‌ای جهت تعیین میزان موفقیت برنامه در رسیدن به هدف‌های آموزشی مطلوب موردنظر می‌داند. گی ۱، (۱۹۹۱)، ارزشیابی به یک فرآیند نظام‌دار برای جمع‌آوری، تحلیل و تفسیر اطلاعات گفته می‌شود (۷). به این منظور که تعیین شود آیا هدف‌های موردنظر تحقق یافته‌اند، یا در حال تحقق یافتن هستند و به چه میزانی. پاپهام ۲، (۱۹۷۵) ارزشیابی یعنی تعیین ارزش کردن، ارزشیابی آموزشی نظام‌دار در بر گیرنده سنجش رسمی ارزش پدیده‌های آموزشی است (۷). کرونباخ ۳، (۱۹۸۴)، ارزشیابی را جمع‌آوری و استفاده از اطلاعات برای تصمیم‌گیری درباره یک برنامه آموزشی می‌داند. ماروین‌الکین ۴، (۱۹۹۴) ارزشیابی را فرآیند تشخیص حیطه‌های تصمیم‌گیری موردنظر، انتخاب نوع اطلاعات مناسب، و گردآوری و تخلیص و تحلیل اطلاعات به منظور تهیه گزارش مناسب برای تصمیم‌گیری می‌داند. (۷).

ورتن و سندوز ۵، (۱۹۸۷) دو تن از صاحب‌نظران در حوزه ارزشیابی آموزشی گفته‌اند در آموزش و پرورش، ارزشیابی به یک فعالیت رسمی گفته می‌شود که برای تعیین کیفیت، اثر بخشی، یا ارزش یک برنامه، پروژه، فرآیند، هدف یا برنامه درسی به اجرا در می‌آید (۷). بنابر تعریف، ارزشیابی، عبارت است از سنجش عملکرد یادگیرندگان و مقایسه نتایج حاصله با اهداف آموزشی از قبل تعیین شده، به منظور تصمیم‌گیری در این باره که آیا فعالیت‌های آموزش معلم و کوشش‌های یادگیرنده (دانش‌آموزان یا دانشجویان) به نتایج مطلوب انجامیده است یا نه؟ (۹).

یکی دیگر از تعاریفی که از برنامه درسی ارائه شده عبارت است از تعریف برنامه درسی به عنوان «اهداف یادگیری». در اینجا ارزیابی برنامه درسی به پیامدها و برون داده‌ای واقعی فرایند آموزش دلالت دارد؛ به طور مثال، اینکه دانش‌آموزان چه فنون و مهارت‌هایی را در یک درس خاص یاد می‌گیرند؟ چگونه می‌توانند پیامدهای این برنامه را با برنامه‌ای قبلی از این نوع مقایسه کرد؟ دانش‌آموزان تا چه اندازه توانسته‌اند آنچه را در برنامه درسی قصد شده است به خوبی یاد بگیرند؟ کدام دسته از دانش‌آموزان کمتری ن و بیشترین منفعت را در خلال برنامه درسی کسب کرده‌اند؟ هم‌چنانکه گفتیم، برنامه درسی متأثر از مبانی فلسفی و ایدئولوژیکی است؛ بنابراین، می‌توان گفت که به تعداد ایدئولوژی‌های متنوع و متعددی که در تاریخچه فکر انسانی وجود دارد، می‌توان تعاریف متعددی از انسان، اجتماع و رابطه انسان و جامعه به دست داد و متعاقباً نیز تعاریف گسترده‌ای از یادگیری ارائه کرد. برنامه درسی به عنوان «طرحی برای یادگیری» متأثر از پارادایم‌هایی است که خود از ایدئولوژی فلسفی تأثیر پذیرفته‌اند.

۱ . Gay

۲ . Papham

۳ . Krvnback

۴ . Alkin

۵ . Worthen and Sanders

جدول (۱): ابعاد برنامه درسی و معیارهای ارزشیابی آنها

ابعاد برنامه درسی	معیارهای ارزشیابی ابعاد برنامه درسی
اهداف و اولویت بندی آنها	بیان اهداف به شکل مسئله ای، الگوریتمی نبودن، برخورداری از سطوح مختلف، توجه با نتایج بیانگر بودن، منعطف بودن اهداف (آیزنر، ۱۹۹۴)، تناسب با فلسفه مسلط اجتماعی، تناسب با اهداف غائی، تناسب با میراث فرهنگی، توجه به جنبه‌های شناختی، عاطفی و روانی-حرکتی (۱۰)، تناسب با نیازهای در حال تحول بازار، تناسب با نیازهای جامعه، تناسب با نیازهای فراگیران، تناسب با ماهیت دیسیپلینی موضوع، به دور بودن از ابهام و کلی گویی، قابلیت حصول و وصول بودن (۷).
انتخاب و سازمان دهی محتوا	تناسب با اهداف، روزآمدی، سودمندی، توالی، اعتبار، تنوع، انعطاف پذیری، تعادل بین دانش نظری و عملی، تناسب با علایق و نیازهای فراگیران، تناسب با نیازهای بومی و محلی، فعالیت محور بودن، انتخابی بودن، تناسب بافهم و پایه تحصیلی و تناسب بین کلیت و سادگی (۱) زمینه‌ای، متعدد و متنوع بودن، محتوای چندگانه برای هدف واحد (۱۱)، سازماندهی محتوا به شیوه عمودی یعنی ارتباط بین یک درس در پایه‌های مختلف تحصیلی با استفاده از اصول سازماندهی توالی منطقی و روانشناختی و اصل پیوستگی و مداومت و شیوه افقی یعنی ارتباط بین دروس مختلف یک پایه تحصیلی با استفاده از اصل وحدت (۱۰).
فرصت‌های یادگیری و سازمان دهی آنها	اتکاء به عنصر تخیل و ابداع (۱۲)، تولید دانش تجربی و واقعی، ترغیب مشارکت و فعالیت، دعوت به تفکر و پژوهش، یادگیری بر اساس پیامد رفتار و فعالیت، یادگیری فرایند محور، برانگیختن اشکال مختلف تفکر (کسب و مالکیت اطلاعات، جامعیت، کاربرد، تحلیل، ترکیب و ارزشیابی)، شیوه سازماندهی فرصت‌های یادگیری (پلکانی و تار عنکبوتی) (۱۱).
شیوه‌های (تدریس) ارائه	مبتنی بر تنوع معرفت شناختی و محدود نبودن به زبان مکتوب و کلامی، استفاده از اشکال مختلف ارائه، استفاده از راه حل‌های بدیل و جایگزین، ارائه هنری، انعطاف پذیری در روش و فرایند، استفاده از اشکال مختلف بازنمایی (۱۱).
شیوه‌های ارزشیابی	سنجش سازگار با انواع توانایی ها و هوش ها، استفاده از داده ها و منابع چندگانه، عدم اتکای صرف به آزمون‌های مداد-کاغذی، نوآوری در ارائه پاسخ ها، محدود نبودن به یک روش ارزشیابی و آزادی در شیوه پاسخ دهی (برای مثال برای ارزش یابی میزان فهم فراگیر از یک داستان کوتاه و بیان آن به

صورت کلامی، ممکن است فراگیر قادر باشد به جای شیوه کلامی آن مفهوم را در قالب نقاشی، فیلم و شعر نیز بیان کند)، سنجش پیامدهای قصد نشده، استفاده از رویکرد هنری و زیبایی شناختی (۱۱).	
---	--

بر گرفته از: (۱۳).

سطح دوم برنامه درسی - که از طراحی فاصله گرفته و مرحله پس از آن است - بیشتر مربوط به حیطة اجراست و با عناوینی مثل برنامه اجرا شده ۱، برنامه درسی آموزشی، برنامه آموزش داده شده و بالاخره برنامه درسی عمل شده ذکر شده است. برخی ویژگی های این سطح از برنامه درسی عبارتند از:

۱. آنچه توسط مدیران سازماندهی می شود و توسط معلمان آموزش داده می شود؛

۲. برنامه ای حقیقی که توسط هر معلم منتقل و به نمایش گذاشته می شود؛

۳. برنامه ای که حاصل مشاهدات فردی است و به ثبت و ضبط کلیه فرایندهای تعاملی در حین اجرای برنامه درسی در کلاس درس می پردازد؛

۴. برنامه ای که تصمیم گیرنده آن معلم یک کلاس باشد و تصمیمات گرفته شده ای که در کلاس به اجرا گذاشته می شوند؛

۵. محتوایی که استادان حقیقتاً آموزش می دهند؛

۶. آنچه مدرسه و معلمان با برنامه درسی رسمی انجام می دهند (۱۴).

برای مفهوم کارآفرینی تعاریف مختلفی ارائه شده است که در اینجا سعی می گردد به اختصار به برخی از آنها اشاره شود: کارآفرین اینگونه تعریف شده است: شخصی که کسب و کار و یا موسسه اقتصادی را سازماندهی و مدیریت کرده و خطرات ناشی از آنرا می پذیرد. ریچارد کانتیلون ۲، کارآفرین فردی است که ابزار تولید را به منظور ادغام آنها برای تولید محصولات قابل عرضه به بازار، ارائه می کند. که چوف ۳، کارآفرین فردی است که شرکت های جدیدی را که سبب ایجاد و رونق شغل های جدید می شوند، شکل می دهند (۱۵).

کارآفرینی یک نوع تصمیم گیری اجتماعی است که توسط نوآوران اقتصادی انجام می شود و نقش عمده کارآفرینان را اجرای فرآیند گسترده ایجاد جوامع محلی، ملی و بین المللی و یا دگرگون ساختن نمادهای اجتماعی و اقتصادی است. رابرت لمب و پیتر دراگر ۴، معتقد است، کارآفرین کسی است که فعالیت اقتصادی کوچک و جدیدی را با سرمایه خود شروع می نماید. ادی و الم، معتقدند که کارآفرین فردی است که مایل و قادر به مخاطره پذیری است و در عین حال ابزار تولیدی و اعتباری را در هم می آمیزد تا به سود یا اهداف دیگری هم چون قدرت و احترام اجتماعی دست یابد. جفری تیمونز ۵، درخصوص کارآفرینی می نویسد: کارآفرینی

۱ . Implemented

۲ . R. Cantillon

۳ .B-Kirchhoff

۴ . R.K .Lamb & P.Draker

۵ . Jeffrey Timmons

خلق و ایجاد بینشی ارزشمند از هیچ است کارآفرینی فرایند ایجاد و دست یابی به فرصت ها و دنبال کردن آنها بدون توجه به منابعی است که در حال حاضر موجود است. کارآفرینی شامل، خلق و توزیع ارزش و منافع بین افراد، گروهها، سازمانها و جامعه می باشد(۱۵).

دیوید مک کران و اریک فلانینگان، کارآفرینان را افرادی نوآور، با فکری متمرکز، و به دنبال کسب توفیق و مایل به استفاده از میانبرها می دانند که کمتر مطابق کتاب کار می کنند و در نظام اقتصادی، شرکت هایی نوآور، سود آور و با رشدی سریع را ایجاد می نمایند. در واقع، هنوز هم تعریف کامل، جامع، مانع و مورد پذیرش همه صاحب نظران ارائه نشده است، لیکن در این بین تئوری و تعریف اقتصاددان مشهور اتریشی به نام، جوزف شومپیتر^۱، از کارآفرینی و نقش کارآفرینان در فرآیند توسعه مورد توافق و ارجاع اکثر محققین در این زمینه است: بر طبق نظری کارآفرین نیروی محرکه اصلی در توسعه اقتصادی و موتور توسعه می باشد و نقش وی عبارت است از نوآوری یا ایجاد ترکیب های تازه از مواد. شومپیتر مشخصه اصلی کارآفرین را «نوآوری» می دانست و کار یک کارآفرین را تخریب خلاق تعریف کرد. وی در کتاب «نظریه اقتصاد پویا» اشاره می کند که تعادل پویا از طریق نوآوری و کارآفرینی ایجاد می گردد و اینها مشخصه یک اقتصاد سالم هستند(۱۵).

جدول(۲): طبقه بندی اهداف، محتوا، روش تدریس و فعالیت ها در دوره دوم متوسطه

مقطع تحصیلی	هدف	محتوا	روش تدریس	عناصر شاپرو
متوسطه دوم	آموزش درباره کارآفرینی آموزش از طریق کارآفرینی آموزش برای کارآفرینی	کسب تجارب واقعی در قالب یک سلسله فعالیت های عملی	پروژه، شبیه سازی، بازدید از کسب و کارهای جدید، تدوین طرح شغل	راهی شدن: من در مرحله انجام آن هستم

(منبع: حسینی خواه، ۱۳۸۷).

در حال حاضر، با گذشت بیش از ۴ سال از فرایند تولید و اجرای سرفصل های کارگاه کارآفرینی و تولید مدارس متوسطه نظری، این پرسش اساسی مطرح است که این درس تا چه اندازه توانسته است صلاحیت های مورد نظر لازم را در دانش آموختگان به وجود آورد؟ و در این راستا چه نقایصی در ساخت و بافت و عناصر برنامه، اعم از: هدف ها، محتوا، روشهای یاددهی- یادگیری و شیوه های پیش بینی شده برای ارزشیابی پیشرفت یادگیری فراگیران وجود دارد؟ پاسخ دادن به سؤالات مذکور مستلزم جمع آوری اطلاعات ارزشیابی دقیق از کم و کیف برنامه درسی کارگاه کارآفرینی و تولید است. نتایج این ارزشیابی در نهایت نشان خواهد داد که آیا برنامه مصوب درس کارگاه کارآفرینی و تولید که هم اکنون در مدارس متوسطه دوم نظری اجرا می شود، از کفایت و مطلوبیت لازم برخوردار است یا خیر؟ و تا چه اندازه این برنامه ها نیاز به تغییرات یا اصلاحات دارد

روش پژوهش:

این پژوهش از نوع کاربردی و از روش توصیفی پیمایشی است. برای تحلیل داده ها از آزمون t یک متغیره استفاده شده است. ابزار سنجش داده ها، پرسشنامه بوده که متناسب با جامعه مورد مطالعه طراحی شده است. جامعه آماری ۳۲۲ نفر از معلمان درس کار آفرینی متوسطه دوم شهر اصفهان که در سال تحصیلی ۱۳۹۹-۱۴۰۰ مشغول به کار می باشند. روش نمونه گیری، تصادفی ساده و حجم نمونه آماری بر اساس مورگان-کرجسی ۱۷۵ نفر محاسبه شده است.

برای گردآوری داده های مورد نیاز در زمینه برنامه ریزی درسی اجرا شده کارآفرینی از پرسشنامه محقق ساخته که سؤالات آن با بهره گیری از مبانی نظری و تحقیقات انجام شده و نظرات کارشناسان و متخصصین صاحب نظر تنظیم و ساخته شد و دارای ۶ مؤلفه (آماده سازی و توجیه معلمان، امکانات و تجهیزات مورد حمایت، پیگیری هدف های پیش بینی شده، محتوای پیش بینی شده، روش های یاددهی-یادگیری پیش بینی شده و شیوه ارزشیابی پیش بینی شده از آموخته های دانش آموزان) می باشد. پرسشنامه شامل ۵۴ سؤال با طیف ۵ گزینه ای لیکرت است. به منظور سنجش قابلیت اعتماد و پایایی ابزار اندازه گیری تحقیق از روش آلفای کرونباخ استفاده و مقدار آن ۰/۸۸ محاسبه گردید. برای روایی پرسشنامه از روش محتوایی یعنی نظر خبرگان و متخصصان استفاده شد.

یافته های پژوهش

جدول ۳. نتیجه حاصله از آزمون t تک نمونه ای آماده سازی و توجیه معلمان و مدیران نسبت به برنامه درسی کارآفرینی و تولید از دیدگاه معلمان

میانگین متوسط ۳					شاخص
T	فراوانی	سطح معناداری	میانگین	انحراف استاندارد	
۴/۱۹۷	۱۷۵	۰/۰۵۱	۳/۱۲۲	۱/۱۵۶	آماده سازی و توجیه معلمان نسبت به برنامه درسی کارآفرینی و تولید

بر اساس جدول (۳) مقدار t بدست آمده از بررسی آماده سازی و توجیه معلمان نسبت به برنامه درسی کارآفرینی و تولید برابر ۴/۱۹۷ می باشد و این مقدار از مقدار بحرانی ۱/۹۸ با درجه آزادی ۱۷۴ بالاتر است. با توجه به این که طیف پنج گزینه ای لیکرت در پرسش نامه استفاده شده است. میانگین ۳ برای محاسبه متغیر در جامعه، مبنا قرار گرفته است. میانگین (۳/۱۲۲) بدست آمده، بسیار نزدیک به عدد ۳ بوده است که با توجه به خطا های احتمالی انسانی و حتی نرم افزاری، عدد فوق را نمی توان بالاتر از میانگین تلقی کرد، زیرا نمرات چسبیده به نقطه وسط است؛ در نتیجه با اطمینان ۹۹ درصد می توان گفت که برنامه درسی اجرا شده درس کارآفرینی

و تولید از نظر آماده سازی و توجیه معلمان نسبت به برنامه درسی کارآفرینی و تولید در متوسطه دوم از دیدگاه معلمان در وضعیتی پایین تر از متوسط قرار دارد.

جدول ۴. نتیجه حاصله از آزمون t تک نمونه ای امکانات و تجهیزات مورد حمایت درس کارآفرینی و تولید از دیدگاه معلمان

میانگین متوسط ۳					شاخص
T	فراوانی	سطح معناداری	میانگین	انحراف استاندارد	
۴/۶۶۸	۱۷۵	۰/۰۴۴	۳/۱۱۱	۱/۰۲۱	از نظر امکانات و تجهیزات مورد حمایت

بر اساس جدول (۴) مقدار t بدست آمده از بررسی امکانات و تجهیزات مورد حمایت درس کارآفرینی و تولید برابر ۴/۶۶۸ می باشد و این مقدار از مقدار بحرانی ۱/۹۸ با درجه آزادی ۱۷۴ بالاتر است. با توجه به این که طیف پنج گزینه ای لیکرت در پرسش نامه استفاده شده است. میانگین ۳ برای محاسبه متغیر در جامعه، مبنا قرار گرفته است. میانگین (۳/۱۱۱) بدست آمده، بسیار نزدیک به عدد ۳ بوده است که با توجه به خطاهای احتمالی انسانی و حتی نرم افزاری، عدد فوق را نمی توان بالاتر از میانگین تلقی کرد، زیرا نمرات چسبیده به نقطه وسط است؛ در نتیجه با اطمینان ۹۹ درصد می توان گفت که برنامه درسی اجرا شده درس کارآفرینی و تولید از نظر امکانات و تجهیزات مورد حمایت در متوسطه دوم از دیدگاه معلمان در وضعیتی پایین تر از متوسط قرار دارد.

جدول ۵. نتیجه حاصله از آزمون t تک نمونه ای از نظر پیگیری هدف های پیش بینی شده در برنامه درسی کارآفرینی و تولید از دیدگاه معلمان

میانگین متوسط ۳					شاخص
T	فراوانی	سطح معناداری	میانگین	انحراف استاندارد	

از نظر پیگیری هدف های پیش	۴/۹۶۱	۱۷۵	۰/۰۰۲	۳/۱۹۴	۰/۹۴۸
بینی شده در برنامه درسی					
کارآفرینی و تولید					

بر اساس جدول (۵) مقدار t بدست آمده از بررسی از نظر پیگیری هدف های پیش بینی شده درس کارآفرینی و تولید برابر $۴/۹۶۱$ می باشد و این مقدار از مقدار بحرانی $۱/۹۸$ با درجه آزادی ۱۷۴ بالاتر است. با توجه به این که طیف پنج گزینه ای لیکرت در پرسش نامه استفاده شده است. میانگین ۳ برای محاسبه متغیر در جامعه، مبنا قرار گرفته است. میانگین ($۳/۱۹۴$) بدست آمده، بسیار نزدیک به عدد ۳ بوده است که با توجه به خطا های احتمالی انسانی و حتی نرم افزاری، عدد فوق را نمی توان بالاتر از میانگین تلقی کرد، زیرا نمرات چسبیده به نقطه وسط است؛ در نتیجه با اطمینان ۹۹ درصد می توان گفت که برنامه درسی اجرا شده درس کارآفرینی و تولید از نظر از نظر پیگیری هدف های پیش بینی شده در متوسطه دوم از دیدگاه معلمان در وضعیتی پایین تر از متوسط قرار دارد.

جدول ۶. نتیجه حاصله از آزمون t تک نمونه ای از نظر محتوای پیش بینی شده در برنامه درسی کارآفرینی و تولید از دیدگاه معلمان

شاخص	میانگین متوسط ۳				
	T	فراوانی	سطح معناداری	میانگین	انحراف استاندارد
از نظر محتوای پیش بینی شده در برنامه درسی کارآفرینی و تولید	۴/۲۸۴	۱۷۵	۰/۰۵۳	۳/۲۰۶	۱/۱۲۵

بر اساس جدول (۶) مقدار t بدست آمده از بررسی از نظر محتوای پیش بینی شده درس کارآفرینی و تولید برابر $۴/۲۸۴$ می باشد و این مقدار از مقدار بحرانی $۱/۹۸$ با درجه آزادی ۱۷۴ بالاتر است. با توجه به این که طیف پنج گزینه ای لیکرت در پرسش نامه استفاده شده است. میانگین ۳ برای محاسبه متغیر در جامعه، مبنا قرار گرفته است. میانگین ($۳/۲۰۶$) بدست آمده، بسیار نزدیک به عدد ۳ بوده است که با توجه به خطا های احتمالی انسانی و حتی نرم افزاری، عدد فوق را نمی توان بالاتر از میانگین تلقی کرد، زیرا نمرات چسبیده به نقطه وسط است؛ در نتیجه با اطمینان ۹۹ درصد می توان گفت که برنامه درسی اجرا شده درس کارآفرینی و تولید از نظر از نظر محتوای پیش بینی شده در متوسطه دوم از دیدگاه معلمان در وضعیتی پایین تر از متوسط قرار دارد.

جدول ۷. نتیجه حاصله از آزمون t تک نمونه ای از نظر روش های یاددهی-یادگیری پیش بینی شده در برنامه درسی کارآفرینی و تولید از دیدگاه معلمان

شاخص	میانگین متوسط ۳

انحراف استاندارد	میانگین	سطح معناداری	فراوانی	T	
۱/۳۶۱	۳/۱۵۵	۰/۰۴۸	۱۷۵	۴/۰۷۸	از نظر روش های یاددهی-یادگیری پیش بینی شده در برنامه درسی کارآفرینی و تولید

بر اساس جدول (۷) مقدار t بدست آمده از بررسی از نظر روش های یاددهی-یادگیری پیش بینی شده درس کارآفرینی و تولید برابر ۴/۰۷۸ می باشد و این مقدار از مقدار بحرانی ۱/۹۸ با درجه آزادی ۱۷۴ بالاتر است. با توجه به این که طیف پنج گزینه ای لیکرت در پرسش نامه استفاده شده است. میانگین ۳ برای محاسبه متغیر در جامعه، مبنای قرار گرفته است. میانگین (۳/۱۵۵) بدست آمده، بسیار نزدیک به عدد ۳ بوده است که با توجه به خطاهای احتمالی انسانی و حتی نرم افزاری، عدد فوق را نمی توان بالاتر از میانگین تلقی کرد، زیرا نمرات چسبیده به نقطه وسط است؛ در نتیجه با اطمینان ۹۹ درصد می توان گفت که برنامه درسی اجرا شده درس کارآفرینی و تولید از نظر از نظر روش های یاددهی-یادگیری پیش بینی شده در متوسطه دوم از دیدگاه معلمان در وضعیتی پایین تر از متوسط قرار دارد.

جدول ۸. نتیجه حاصله از آزمون t تک نمونه ای از نظر شیوه ارزشیابی پیش بینی شده از آموخته های دانش آموزان در برنامه درسی کارآفرینی و تولید از دیدگاه معلمان

میانگین متوسط ۳					شاخص
انحراف استاندارد	میانگین	سطح معناداری	فراوانی	T	
۰/۹۹۴	۳/۲۳۱	۰/۰۲۲	۱۷۵	۵/۰۷۵	از نظر شیوه ارزشیابی پیش بینی شده از آموخته های دانش آموزان در برنامه درسی کارآفرینی و تولید

بر اساس جدول (۸) مقدار t بدست آمده از بررسی از نظر شیوه ارزشیابی پیش بینی شده از آموخته های دانش آموزان درس کارآفرینی و تولید برابر ۵/۰۷۵ می باشد و این مقدار از مقدار بحرانی ۱/۹۸ با درجه آزادی ۱۷۴ بالاتر است. با توجه به این که طیف پنج گزینه ای لیکرت در پرسش نامه استفاده شده است. میانگین ۳ برای محاسبه متغیر در جامعه، مبنای قرار گرفته است. میانگین (۳/۲۳۱) بدست آمده، بسیار نزدیک به عدد ۳ بوده است که با توجه به خطاهای احتمالی انسانی و حتی نرم افزاری، عدد فوق را نمی توان بالاتر از میانگین تلقی کرد، زیرا نمرات چسبیده به نقطه وسط است؛ در نتیجه با اطمینان ۹۹ درصد می توان گفت که برنامه درسی اجرا شده درس کارآفرینی و تولید از نظر از نظر شیوه ارزشیابی پیش بینی شده از آموخته های دانش آموزان در متوسطه دوم از دیدگاه معلمان در وضعیتی پایین تر از متوسط قرار دارد.

بحث و نتیجه گیری:

در این پژوهش، هدف ارزیابی برنامه درسی اجرا شده درس کارآفرینی و تولید مقطع دوم دبیرستان شهر اصفهان از دیدگاه معلمان است. به همین دلیل تلاش شد با بررسی و مطالعه مبانی نظری مربوط به مؤلفه های برنامه درسی اجرا شده کارآفرینی در دوره متوسطه دوم و تحلیل آنها و با توجه به هدف ها و کارکردهای درس کارآفرینی و با تأکید بر شش مؤلفه آماده سازی و توجیه معلمان، از نظر امکانات و تجهیزات مورد حمایت، از نظر پیگیری هدف های پیش بینی شده، از نظر محتوای پیش بینی شده، از نظر روش های یاددهی-یادگیری پیش بینی شده و از نظر شیوه ارزشیابی پیش بینی شده از آموخته های دانش آموزان در برنامه درسی منظر معلمان مورد بررسی قرار گرفت. نتایج به دست آمده از آزمون t تک متغیره، مؤید آن است که: با اطمینان ۹۹ درصد برنامه درسی اجرا شده درس کارآفرینی و تولید در شش مؤلفه فوق در متوسطه دوم از دیدگاه معلمان در وضعیتی پایین تر از متوسط قرار دارد.

پیشنهادات

- ۱- با توجه به این که اکثر معلمانی که این درس را تدریس می کنند غیر تخصصی و توجیه نیستند لذا به مسولان آموزش و پرورش پیشنهاد می شود که کلاس های ضمن خدمت برای این معلمان در نظر بگیرد.
- ۲- با توجه به نتایج سوال دوم تحقیق به مسولان آموزش و پرورش پیشنهاد می شود که امکانات و تجهیزات بیشتر در اختیار معلمان و دانش آموزان بگذارند.
- ۳- با توجه به نتایج سوال سوم تحقیق به مولفان کتب درسی آموزش و پرورش پیشنهاد می شود که هدف های پیش بینی شده در کتاب را با توجه به نظر معلمان اصلاح نمایند.
- ۴- با توجه به نتایج سوال چهارم تحقیق به مولفان کتب درسی آموزش و پرورش پیشنهاد می شود که محتوای پیش بینی شده در کتاب را با توجه به نظر معلمان اصلاح نمایند.
- ۵- با توجه به نتایج سوال پنجم تحقیق به معلمان پیشنهاد می شود که از روش فعال در تدریس بیشتر استفاده نمایند.
- ۶- با توجه به نتایج سوال پنجم تحقیق به معلمان پیشنهاد می شود که از روش های مختلف در ارزشیابی استفاده نمایند.

منابع

1. Yaqubi Najafabadi, Ashraf. The necessity of entrepreneurship education in all levels of education. The growth of school counselor education, 2010; 20(5): 28-32
2. Kazemzadeh, Abbasi, Hajihosseinejad, Ahmadi, Gholamali. Evaluation of experimental science curriculum of fourth, fifth and sixth grades based on upstream documents. Scientific journal of education and evaluation (quarterly). 2021;14(54):13-
3. Yangki T. The intended and the taught curricula in grade 6 geography in Bhutan: A curriculum audit: University of New Brunswick; 1998.

4. Robitaille DF. Curriculum frameworks for mathematics and science. TIMSS monograph. 1993; (1):25-30.
5. Schmidt WH, McKnight CC, Valverde G, Houang RT, Wiley DE. Many visions, many aims: A cross-national investigation of curricular intentions in school mathematics: Springer Science & Business Media; 1997.
6. Johansson M. Textbooks in mathematics education: A study of textbooks as the potentially implemented curriculum: Luleå tekniska universitet; 2003.
7. Melke, Mehr Mem, editors. Curriculum evaluation process; 2018
8. Wolf RM. The second international science study. International Journal of Educational Research. 1992;17(3-4):227-397.
9. Saif A. A. Modern educational psychology: psychology of learning and education / authored by Ali Akbar Saif, editor 6. Tehran: Doran; 2008
10. Mashaikh, John P. Investigating the relationship between Islamic work ethics and creativity of the employees of Kazeroon city offices. Bi-Quarterly Journal of Religion, Spirituality and Management Studies. 2010; 1(1):149-62.
11. Eisner Elliot W. The Educational Imagination: On Design and Evaluation of School Programs. New York: Macmillan; 1994.
12. Mehromhammadi M. A reflection on the category of curriculum production and development with an emphasis on Eisner's thought: Obsolete or valid mission in the field of curriculum? New educational approaches. 2013;8(1):1-20.
13. Yousefi, Masrabadi. The relationship between goal orientation and academic achievement: a meta-analytic study. Educational Psychology Quarterly. 2019;15(51):71-94.
14. Fazlohi Qomshi, Seifoleh, Natghi, Faezeh, Seifi. Evaluation of the degree of conformity of the intended, implemented and achieved levels of Islamic ethics curriculum of universities. Epistemological studies in Islamic University. 2016;67(20):183-204.
15. Majalalchobglu A.P., Tamjdtash R. Pathology of the entrepreneurial process in the curriculum of academic fields (a case study in Islamic Azad University, Banab branch). Productivity management. 2011;18(5):167-96.